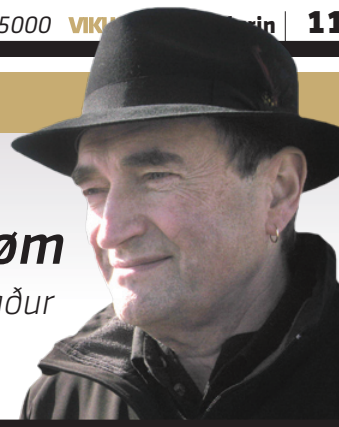

TÍÐARGREIN

Tórbjörn
JacobsenKarin
KjølbroHans Pauli
StrømSámal Petur
í GrundJógvan
SundsteinEdmund
JoensenJógvan
við KelduHans Pauli Strøm
fyrrverandi landsstýrismaðurÓjavni er skaðiligur fyri búskapin,
lívskorini og demokratið

Eg gleðist um, at vit liva í einum góðum landi, har javnari er millum landsins borgarar enn flesta aðra staðni í heiminum.

Enn er tað so - hóast vit eru farin nøkur stig eftir hæli hesa tíðina við høggrassamgonguni hjá Kaj Leo, Jørgen Niclasen og Jenisi av Rana, ið hava gjørt sitt ítarsta fyrri at økja um ójavnan og sáa illgresi millum landsins borgarar.

Tíbetur bendir nógv á, at teirra dagar eru taldir - at tann tíðin kanska longu er farin, sum Jørgen profetaraði um í valstríðnum í 2011, at "fram tíðin er borgarlig" - í hansara asosiala týðningi. Aðrir vindar blæsa og aðrar sannroyndir verða staðfestar, bæði her á landi og víða um heim.

Javni móti ójavna
á dagsskrá

Tað er nevnliga so, at figgjarligur og sosialur javni móttvegis ójavna er blivið eitt av heitastu málunum á dagsskrá, hjá altjóða búskapar- og menningarstovnum sum OECD, Altjóða valutagrunninum IMF, World Economic Forum, gitnum tíðarritum sum The Economist o.l. og í tjakinum millum heimsins

mætastu samfelags- og búskaparfrøðingar.

Sjálvi hoyrdu vit hugfangandi framløgu um hetta frá Robert Wade, professara við London School of Economics, í Norðurlandahúsinum fyri hálvaðru viku síðani.

Hann vísti sannførandi, hvussu liberalistiska høggrarákið, ið hevur verið ráðandi líka frá Thatcher's og Reagan's døgum, hevur skapt ein stóðugt veksandi figgjarligan ójavna í flest øllum OECD-londum.

Grefligasta dømið hann nevndi var, hvussu stóran part tey ríkastu 1 prosentini í USA hava tikið av vøkstrinum í landsins ríkidømi: síðstu 25 árini er teirra partur øktur úr 45 upp í 95%.

Eitt annað dømi var, hvussu nógvar ferðir størri stjórælónirnar vóru enn miðallønin hjá starvsfólkunum í ríkastu fyrirkunum í Týsklandi, Bretlandi og USA:

Týskland: 90 ferðir størri
Bretland: 185 ferðir størri
USA: 324 ferðir størri.

Ójavni skaðar alla
samfelagsmenning

Ein skjalprógvað niðurstøða er, at

tann veksandi figgjarligi ójavnin hevur verið ein meinbogi fyri samfelagsliga menning:

- ójavnin darvar búskaparligan vøkstur, so sum t.d. IMF vísir á,
- ójavni skaðar almannahælsu-støðuna, smb. granskaraverkinum, The Spirit Level hjá Wilkinson and Pickett,
- ójavni undirgravar demokratiska hugburðin í samfelagnum og kann skeikla politiska valdsbýti til frama fyri ríkmannaliðini, smb. granskingar hjá Wade sjálvum o.ø.

IMF ávarar móti ójavna

Mong, ikki minst á høggravonginum, mundu hvøkka við, tá sjálvur Altjóða Valutagrunnurin IMF staðfesti í eini frágreiðing í februar í ár, at figgjarligur ójavni er oyðileggjandi fyri búskaparligan vøkstur.

Trý høvuðspunkt hjá IMF eru:

- Størri javni hevur góða ávirkan á størri og varandi búskaparvøkstur,
- Javning av inntøkum við skatti og veitingum hevur góða ávirkan á vøkstur,

Miðsavningin av ríkidømi á
ovastu rókum kann føra til
óstabilitet og undirgrava demo-
kratisku skipanina og enda við
einum fámannaveldi – einum
sonevndum plutokrati

- Tað er eitt mistak at leggja alla áherðslu á vøkstur og lata ójavnan klára seg sjálvum - av tí kemur bæði lægri og óstøðugari vøkstur.

Fíggjarliga og sosiala
waterpassið

Fyri fáum árum síðani kom slóðbrótandi bókin, "The Spirit Level", ið er samanfatingin av granskingarverkinum hjá Wilkinson og Pickett. Spirit level er bretska heitið fyri waterpass, og snýr bókin seg um tað samfelagsliga waterpassið. Fyrsta útgávan í 2009 hevði undirheitið: "Why greater equality makes societies stronger".

Sí diagram »Jú javnari samfelag, jú betri lívskor«.

Myndin vísir samanhingin millum figgjarligan ójavna og sosial- og heilsulívskor.

Her eru 22 lond sett á kortið, eftir hvar tey standa á tveimum stigum:

- jú størri ójavna, jú longur út í høggru síðu á kortinum,
- jú verri sosial- og heilsulívskor, jú longri uppi á kortinum

Sum dømi: USA hevur hægstu tøluni fyri ójavna og ringastu tøluni fyri sosial- og heilsukor, og liggur tí ovast í høggru horni. Hinvegin liggja lond sum Føroyar, Noreg, Japan, Svøríki, Finnland og Niðurlond lægst í ójavna og best í sosial- og heilsukorum, og liggja tí niðast til vinstri á kortinum.

Tann reyða strikan staðfestir tendensin: jú størri ójavni í landinum, jú verri eru lívskorini hjá landsins borgarum.

Talið fyri sosial- og heilsukor er sett saman av upplýsingum um: livialdur, barnadeyða, útbúgving, trygd, tunglyndi sálarsjúku, ovurfita, rúsmisnýtslu, sosiala fastlæsing, fongsling, harðskap og morð.

Tøluni fyri Føroyar havi eg sjálvur sett inn eftir samanberandi metingum við hini Norðurlondini.

Kapitalurin í 21. øld

Soleiðis er heitið á mest umrødda og tjakelvandi yrkisliga bókaverki í langar tíðir. Ummælarir kring allan heim skýra hetta ta týðningarmestu analysuna av kapitalismuni í okkara tíð. Rithøvundurin er franski búskaparfrøðingurin Thomas Piketty.

Høvuðssjónarmiðið í "Capital – in the Twenty First Century", sum enska heitið er, er at veksandi ójavni er ein inngrógvinn táttur í kapit-

